

Wstęp

Teksty zamieszczone w tym opracowaniu są syntezą trylogii o analogicznym tytule, która ukaże się na półkach księgarskich dopiero w 2012 r. Stanowią one integralną część programu badawczego, którego uczestnicy podjęli próbę odpowiedzi na pytanie o systemowe warunki harmonizowania polityki spójności społeczno-ekonomicznej, rozumianej jako zintegrowany rozwój wszystkich sfer egzystencji ludzkiej, z wyzwaniem modernizacyjnym gospodarki Polski, umożliwiającymi odrabianie dystansu rozwojowego i wzrost konkurencyjności regionów, sektorów i poszczególnych podmiotów gospodarczych. Uzasadnieniem podjęcia tego problemu był fakt, iż rozpoczęty w latach dziewięćdziesiątych proces transformacji społeczno-ekonomicznej w Polsce oparto na neoliberalnej myśli ekonomicznej, odwołującej się do indywidualistycznej kreatywności i oderwanej od wyzwań zintegrowanego rozwoju. Kluczowym wyzwaniem teoriopoznawczym, analityczno-empirycznym oraz aplikacyjnym było poszukiwanie mechanizmów godzenia kryterium efektywności ekonomicznej z kryteriami sprawiedliwych nierówności społecznych.

Problemy te były dyskutowane w interdyscyplinarnej współpracy przedstawicieli ekonomii, finansów, nauk o zarządzaniu, socjologii, ekonometrii i statystyki, a także nauk inżyniersko-technicznych z różnych ośrodków badawczych w Polsce, która zawiązała się w wyniku corocznych, a trwających już 10 lat, debat konferencyjnych pod hasłem „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy”. W trakcie tych debat wyłaniała się stopniowo grupa osób rozumiejących potrzebę zintegrowanego, interdyscyplinarnego diagnozowania kluczowych problemów rozwoju społeczno-ekonomicznego Polski i wyprowadzenia wniosków na przyszłość z ponad dwudziestoletnich wysiłków modernizacji systemu ekonomicznego i ładu społeczno-politycznego.

W części I i II tej syntezy wskazujemy przede wszystkim na osiągnięcia i porażki w modernizacji Polski po rozpoczęciu procesu urynkowienia gospodarki. Podkreślamy tu znaczenie ograniczeń związanych z regułami myślenia i działania ludzi w budowaniu nowego systemu ekonomicznego. Wskazujemy również, że modernizacja może mieć różne oblicza i różne konsekwencje, które nie muszą się wiązać z postępowaniem we wszystkich sferach bytu ludzkiego. Zwracamy uwagę na sprzężenia międzysferyczne procesów modernizacyjnych i ich aksjologiczne podstawy. W części postulatywnej zwracamy uwagę, że pozycja Polski i jej regionów będzie ostatecznie zależeć od tego, czy społeczeństwo obywatelskie potrafi zmobilizować elity polityczne do reform na rzecz racjonalnego państwa, zdolnego do twórczego uczestnictwa w modernizacji kapitału ludzkiego i rekonstrukcji kapitału społecznego, umożliwiającą upowszechnianie się innowacyjnych zachowań i dzięki temu eliminowanie źródeł ekskluzji różnych grup społecznych z procesów modernizacyjnych. Jeśli tak się stanie, Polska może z łatwością dołączyć do liderów procesów integracyjnych, wzmacniających instytucje spójności społeczno-ekonomicznej i dyskontować wynikające stąd korzyści.

W redagowaniu tego opracowania jego autorzy, obok poglądów własnych, starali się zaprezentować na tyle wiernie, na ile było to celowe i z wyodrębnieniem w oddzielnym punkcie, uwagi przedłożone w syntezach cząstkowych przez autorów poszczególnych rozdziałów wspomnianej na początku trylogii. Treść tego opracowania jest więc rezultatem wspólnego wysiłku badawczego następujących osób: dr Teresy Bal-Woźniak, dr Ryszardy Bolonek, dr Ewy Cierniak-Szósta, dr Magdaleny Cyrek, prof. dr hab. Mieczysława Dobiji, mgr Dariusza Firszta, dr Pawła Frączka, dr Łukasza Jabłońskiego, prof. dr hab. Jerzego Kleera, dr Krystyny Leśniak-Moczuk, prof. dr hab. Zbigniewa Łuckiego, dr Pawła Młodkowskiego, dr Elżbiety Soszyńskiej, prof. dr hab. Tomasza Tokarskiego, dr Małgorzaty Wosiek, prof. dr hab. Michała Gabriela Woźniaka, prof. dr hab. Andrzeja Zybortowicza i prof. dr hab. Jerzego Żyżyńskiego. Za kształt tego opracowania, jego przesłanie i wskazane kierunki działań na przyszłość pełną odpowiedzialność ponoszą jedynie jego autorzy.

Teresa Bal-Woźniak
Michał Gabriel Woźniak
Kraków, 19 września 2011 r.